

Boerenland- vogels in Zuid-Holland

Jaarbericht 2022

Voorwoord

Voor u ligt het eerste jaaroverzicht van alle telgegevens van de kievit, grutto, scholekster en tureluur in de provincie Zuid-Holland van het broedseizoen in 2022. We zijn trots dat dit jaaroverzicht er is gekomen. Zo krijgen we beter zicht op hoe het gaat met de boerenlandvogels.

Dit overzicht is in opdracht van Provincie Zuid-Holland tot stand gekomen. In dit overzicht vindt u de telgegevens van organisaties die zich bezighouden met het tellen en/of beschermen van de weidevogels in Zuid-Holland. De samenwerkende organisaties, verenigd in het Actieplan Boerenlandvogels, zijn de weidevogelgroepen vertegenwoordigd door De Groene Motor, de provincie Zuid-Holland, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en het Zuid-Hollands Landschap.

Na een beter voorjaar in 2021 keek iedereen uit naar de resultaten van het voorjaar van 2022. 2022 was echter een gemiddeld jaar voor de boerenlandvogelpopulatie. Regionaal laten de resultaten behoorlijke verschillen zien. Het bij elkaar brengen van de telgegevens biedt mooie kansen om de resultaten van de samenwerkingen in het veld nog verder te verbeteren. Samen maken we het verschil voor de boerenlandvogels in de provincie.

We willen iedereen die zich in 2022 heeft ingezet voor de boerenlandvogels hartelijk bedanken en rekenen ook de komende jaren op jullie blijvende betrokkenheid.

Berend Potjer

Gedeputeerde Zuid-Holland

Hoofdsoorten Boerenlandvogels

In dit jaarbericht vindt u informatie over de Big Five van de boerenlandvogels in Zuid-Holland: de grutto, kievit, scholekster, slobbeend en tureluur. Deze vijf soorten komen in de natuurbeheerplannen terug als iconsoorten voor in zowel weide- en akkergebieden.

Grutto

Kievit

Scholekster

Slobbeend

Tureluur

Wat zijn boerenlandvogels?

Onder boerenlandvogels verstaan we primair de vogels die broeden op graslanden in het boerenland zoals grutto, kievit, scholekster, slobbeend en tureluur. Een aantal van deze soorten broedt ook in de akkerbouwgebieden en bollenvelden. Omdat de telmethodes al meer zijn samengebracht wordt er voor het analyseren van de gegevens gekeken naar de 'Big five'.

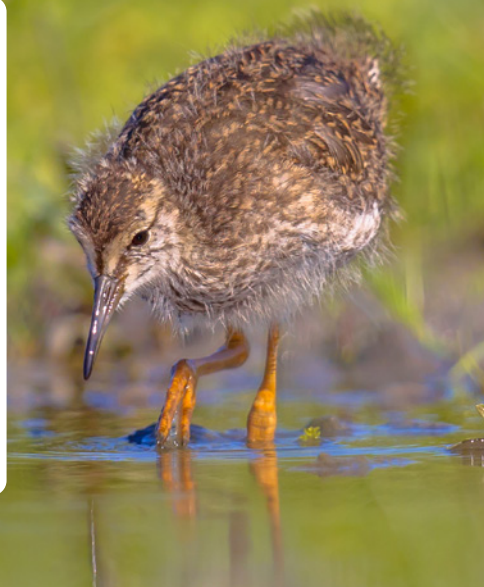
Het weer

In februari 2022 waren de weersomstandigheden voor de boerenlandvogels onstuimig maar positief. Het was nat, stormachtig en iets hogere temperaturen dan gemiddeld. In maart viel de droogte in die, op een paar winterse buien na, duurde tot juni. Het voorjaar van 2022 was daarmee opvallend lang droog. Voor onze boerenlandvogels is vochtig land van essentieel belang. Meer vocht in de bodem, betekent meer bereikbare insecten om te eten én langzamer groeiend gras, waardoor het biotoop beter aansluit bij de wensen van de vogels. Het aanleggen van een plas-dras of een greppel plas-dras kan hier al bij helpen: in tijden van droogte biedt dit de vogels meer plek om insecten te zoeken.

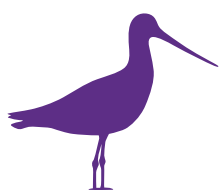

Getelde aantallen 2022

Het gaat hier om het aantal meldingen van beschermde nesten en broedparen per vogelsoort. Het gaat nadrukkelijk niet om aantallen vogels of populatiegrootte. De gebieden worden doorgaans in een cyclus geteld. In het overzicht zijn allen de meldingen meegenomen die in 2022 geregistreerd zijn. Van de werkgebieden en collectieven die de provinciegrens overstijgen zijn enkel de gebieden meegenomen die binnen de provincie Zuid-Holland vallen. (bron: boerenlandvogelmonitor (De Groene Motor), Terrein Beherende Organisaties, provincie Zuid-Holland, Sovon)

Grutto

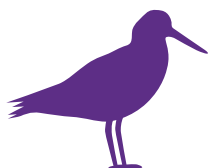
Totaal:	2356
Agrarisch:	1763
Natuur/TBO*	534
Overig**	61

Kievit

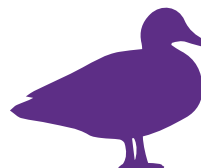
Totaal:	6068
Agrarisch:	4502
Natuur/TBO*	1012
Overig**	540

Scholekster

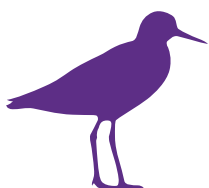
Totaal:	1635
Agrarisch:	1134
Natuur/TBO*	303
Overig**	198

Slobeend

Totaal:	630
Agrarisch:	307
Natuur/TBO*	287
Overig**	36

Tureluur

Totaal:	1352
Agrarisch:	912
Natuur/TBO*	385
Overig**	52

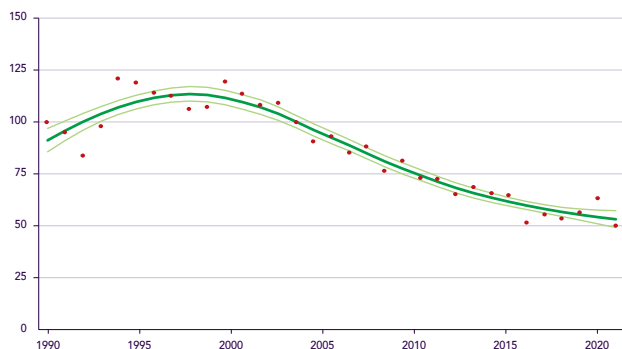
* meldingen gedaan op percelen natuur met weidevogeldoelstelling volgens de beheerkaart BoerenNatuur 2021

**o.a. gangbaar boerenland en particulier natuurbeheer. Hieronder kunnen ook percelen vallen die met lastminute beheer wel meedoen met agrarisch natuurbeheer.

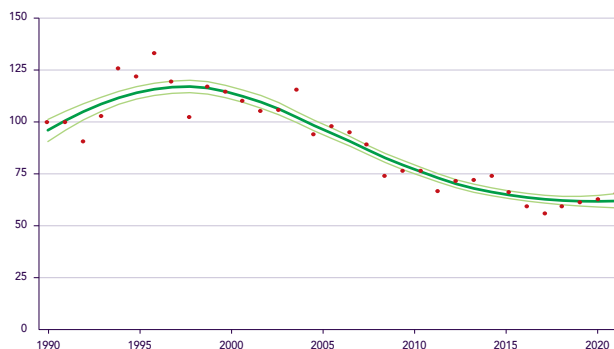
Trendlijn CBS/Sovon:

Jaarlijks analyseren het CBS en Sovon de aantalsontwikkeling per soort op basis van BMP gegevens die langjarig in vaste plots verzameld worden. Per soort stellen Sovon en het CBS de indexen per provincie vast. Het geïndexeerde aantal voor grutto in Zuid-Holland komt in 2022 op 49,9 ten opzichte van 63,2 in 2021. Een behoorlijke afname. Landelijk ligt het geïndexeerde aantal fors lager 35,5 voor 2022 en 38,9 in 2021.

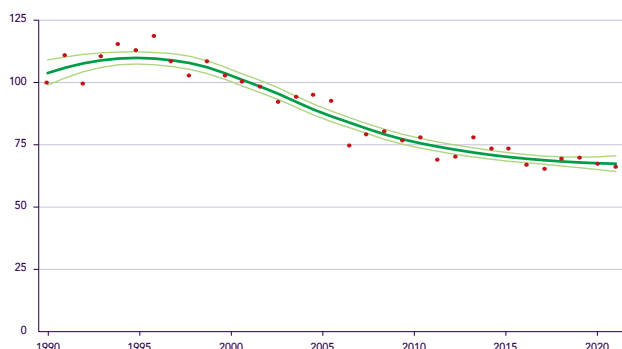
Grutto

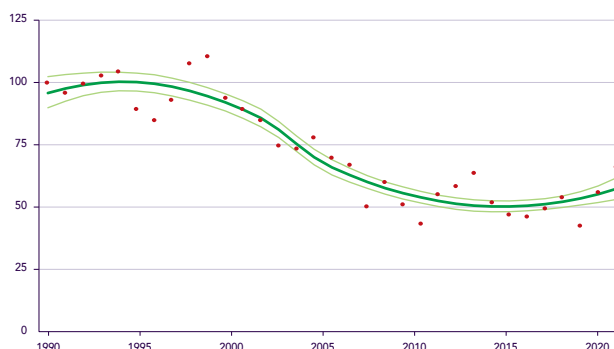
Kievit

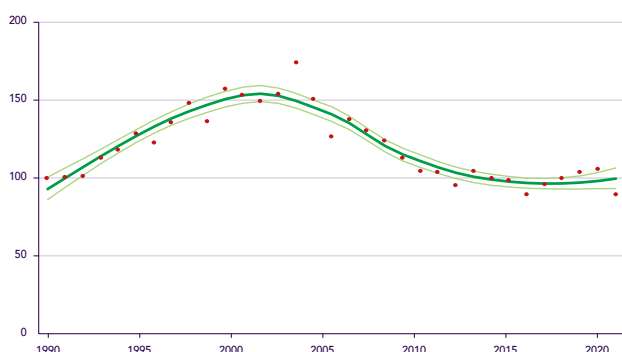
Scholekster

Slobeend

Tureluur

De trendlijngrafieken van Zuid-Holland van de big five van 1990 tot en met 2022, waarbij is gesteld dat het aantal van 1990 voor 100% staat, laten voor alle soorten een matige jaarlijkse afname zien. (Bron Sovon en CBS)

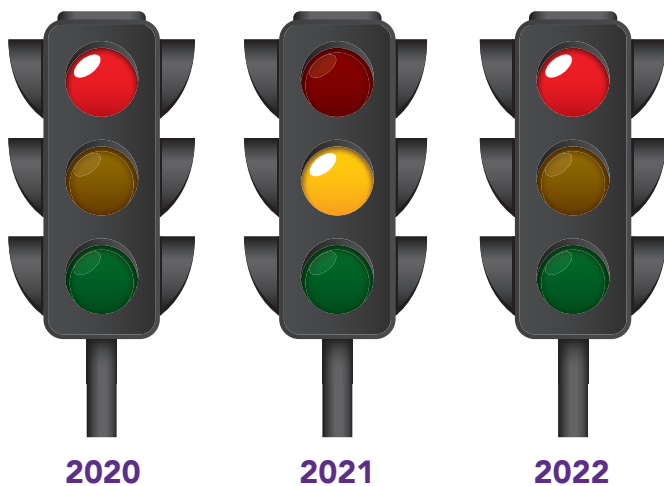

Broedsucces

Om het broedsucces van de grutto te bepalen maken we gebruik van de Bruto Territoriaal Succes methode (BTS). Voor de methode worden minimaal twee telrondes uitgevoerd; één in de optimale periode voor broedparen en één telronde in de periode met de hoogste kans op alarmerende ouderparen met jongen. Grutto's hebben gemiddeld een vrij kort broedseizoen, de optimale telperiodes goed in te schatten zijn. Om een gebied in kaart te brengen worden er insteken gemaakt in de polder. Het aantal waargenomen alarmerende ouderparen wordt gedeeld door het aantal waargenomen broedparen uit de eerste telronde. Hier komt een percentage uit. Doordat er relatief weinig telrondes

gebruikt worden is de uitkomst geen keihard getal. Om het resultaat te onderbouwen zijn meer telrondes uiteraard wel mogelijk.

In de methode gebruiken we drie categorieën in het stoplichtmodel, waarbij oranje (tussen 50% en 65%) mogelijk voldoende is om de populatie in stand te houden. Groen is naar verwachting voldoende. Rood is onvoldoende broedsucces. Het BTS getal/categorie wordt eerst per polder berekend en daarna met een gewogen gemiddelde voor alle broedparen en gezinnen in de getelde gebieden.

Rood: < 50%

Groen: > 65%

Het broedseizoen van 2022 was helaas onvoldoende. Dit betekent dat er in 2022 niet genoeg jongen zijn grootgebracht om de populatie grutto dit jaar in stand te houden.

Na het natte voorjaar van 2021 waar Zuid-Holland mogelijk een voldoende scoorde, was de hoop aanwezig op nog een relatief goed jaar aanwezig. In de gebieden komt steeds meer aandacht voor het volgen van ouderparen met jongen om zo het broedsucces vast te kunnen stellen.

Legsels door de jaren heen

In 2022 zijn er door de weidewachters en agrariërs totaal 6.212 nesten actief beschermd. Het aantal beschermde legsels is iets afgenomen. Allen de slobeend heeft een lichte toename (van 159 in 2021 naar 171 beschermde legsels in 2022). Het aantal legsels van de Kievit is in onze provincie flink achteruit gegaan van 4.277 legsels naar 3.258. Een afname van bijna 24 procent.

Naast een dalende trend heeft de afname van het aantal legsels ook te maken met de rustperiodes op percelen. Hierdoor is het niet altijd meer nodig om legsels op te zoeken en te markeren.

Hoe is er geteld?

De tellingen bestaan uit verschillende soorten gegevens: gevonden legsels, QBM* waarnemingen, BTS* tellingen en BMP* tellingen. De laatste twee worden uitgevoerd volgens een strikt protocol en leveren broedparen en gezinnen op óf territoria. De BTS telling bestaat uit minimaal twee rondes met vier weken tussentijd met insteken de percelen in. De BMP telling bestaat uit minimaal 5 telrondes met twee weken ertussen, waarbij plots veelal vanaf de kanten geteld worden. Van deze tellingen zijn telrondes van dezelfde periode gebruikt om dubbelingen te voorkomen. Voor de QBM tellingen is geen apart protocol. Die tellingen zijn alleen meegenomen wanneer er geen andere data beschikbaar

is. In dat geval is gekozen voor één telronde met het hoogste aantal waarnemingen. Daarna is de data voor een totaal geteld aantal meldingen per soort op polderniveau geanalyseerd. Combinaties van protocollen komen ook voor. Onder meldingen komen zowel legsels, broedparen als territoria samen. De cijfers geven geen aantallen vogels weer. Omdat de gegevens niet jaarlijks met eenzelfde telinspanning en volledig gebiedsdekkend verzameld worden, is het aantal meldingen géén populatie-schatting. Zie de paragraaf 'verantwoording cijfers' verderop in het jaarbericht voor achtergrondinformatie over de telmethodes.

* toelichting methodes:

- QBM waarnemingen: Quick Scan Beheer Monitoring. Gedragswaarnemingen door vrijwilligers zonder vast protocol. Kan zowel op gebieds- als op bedrijfsniveau zijn.
- BTS tellingen: Bruto Territoriaal Succes. Gedragswaarnemingen die op gebiedsniveau worden uitgevoerd in minimaal twee telrondes.
- BMP: Broedparen Monitoring Project waarbij gebieden doorgaans vijf keer van afstand bekeken worden. De waarnemingen worden samengevoegd tot territoria van broedparen.

Verantwoording cijfers

In Zuid-Holland worden boerenlandvogels op verschillende wijzen geteld. Vrijwillige weidevogelgroepen registreren legsels en broedparen op agrarische gronden. Hieronder vallen gronden zowel met als zonder agrarisch natuurbeheer. Wanneer een nest onvindbaar is of als een gebied niet betreden mag worden, wordt een broedpaar opgegeven onder QBM waarnemingen, zodat het broedpaar wel meegenomen wordt in de tellingen.

Daarnaast worden er voor en door de agrarische collectieven op gebiedsniveau Bruto Territoriaal Succes (BTS) tellingen uitgevoerd. Dit BTS geeft een indicatie van het aantal gruttopen dat minimaal één kuiken vliegvlug heeft gekregen. Voor het merendeel van de natuurterreinen en provinciale meetnetvlakken wordt de methode van het Broedvogel Monitoring Project (BMP) van Sovon toegepast. In meerdere rondes brengen tellers in vaste telgebieden vogels met territoriaal gedrag in kaart. Hierbij maken ze, afhankelijk

van het gebied, extra insteken. Al is dat niet gebruikelijk. Na afronding van alle telrondes worden de gegevens met autoclustering samengevoegd tot territoria.

De gepresenteerde cijfers over 2022 zijn gegevens die een goede indruk geven van het broedseizoen van de soorten grutto, Kievit, scholekster, slobeend en tureluur. De aantallen zijn afkomstig van vrijwilligers, collectieven, provincie en terreinbeherende organisaties. Dit zijn niet alleen de gebieden die speciaal voor boerenlandvogels worden beheerd, maar ook gebieden met ander beheer zoals gorzen, akkerland of bollenland.

De gebruikte cijfers beslaan een groot deel van de provincie. Toch zijn er ook gebieden waar in 2022 geen gegevens zijn geregistreerd. De gepresenteerde aantallen kunnen daarom niet worden beschouwd als een populatieschatting. Wel worden jaarlijks door Sovon en het CBS indexen berekend voor trends van boerenlandvogels.

De kievit krijgt meer aandacht

De kievit, van oudsher een vaste aanwezigheid in ons boerenland, heeft het zwaar. De aantallen gevonden legsels nemen sinds enkele jaren met grote sprongen af. Daarnaast bieden de maisakkers waar veel kieviten bij elkaar kruipen, weinig voedsel zodra de mais boven de vogels uitgroeit. Om de kuikens te helpen zijn er in het Actieplan aanvullende maatregelen opgenomen.

Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan braakstroken, greppel plas-dras of slootkantenbeheer. Daarnaast heeft de provincie Zuid-Holland een onderzoek uitgezet om te bepalen hoe de kuikenoverleving van kieviten kan worden verhoogd.

Samenwerking

Ontstaan van dit bericht

Bescherming van boerenlandvogels is een complex geheel, met helaas op provinciaal niveau een afnemend aantal broedende vogels. In 2019 is het Actieplan Boerenlandvogels van start gegaan met het doel de negatieve trend om te buigen. In de samenwerking kijken we waar de vogelrijke gebieden nog verder verbeterd kunnen worden of waar kansrijke gebieden kunnen uitgroeien tot succesvolle gebieden. Het delen van zaken als gebiedsbeheer en vogeltellingen helpt hier enorm bij. Zo zorgen we er gezamenlijk voor dat de vogels plek hebben om op te vetten de juiste omstandigheden wanneer ze in de broedgebieden aankomen.

Door het op een plek samenbrengen van de verschillende telgegevens en een gezamenlijk jaarbericht is er completer inzicht in het effect van de maatregelen op de boerenlandvogelstand. De uitkomsten uit de samenvoeging van de gegevens worden regionaal en provinciaal besproken.

Deelnemende partners

Staatsbosbeheer

De Groene
Motor

boerennatuur

Natuurmonumenten

FPG

Zuid-Hollands Landschap

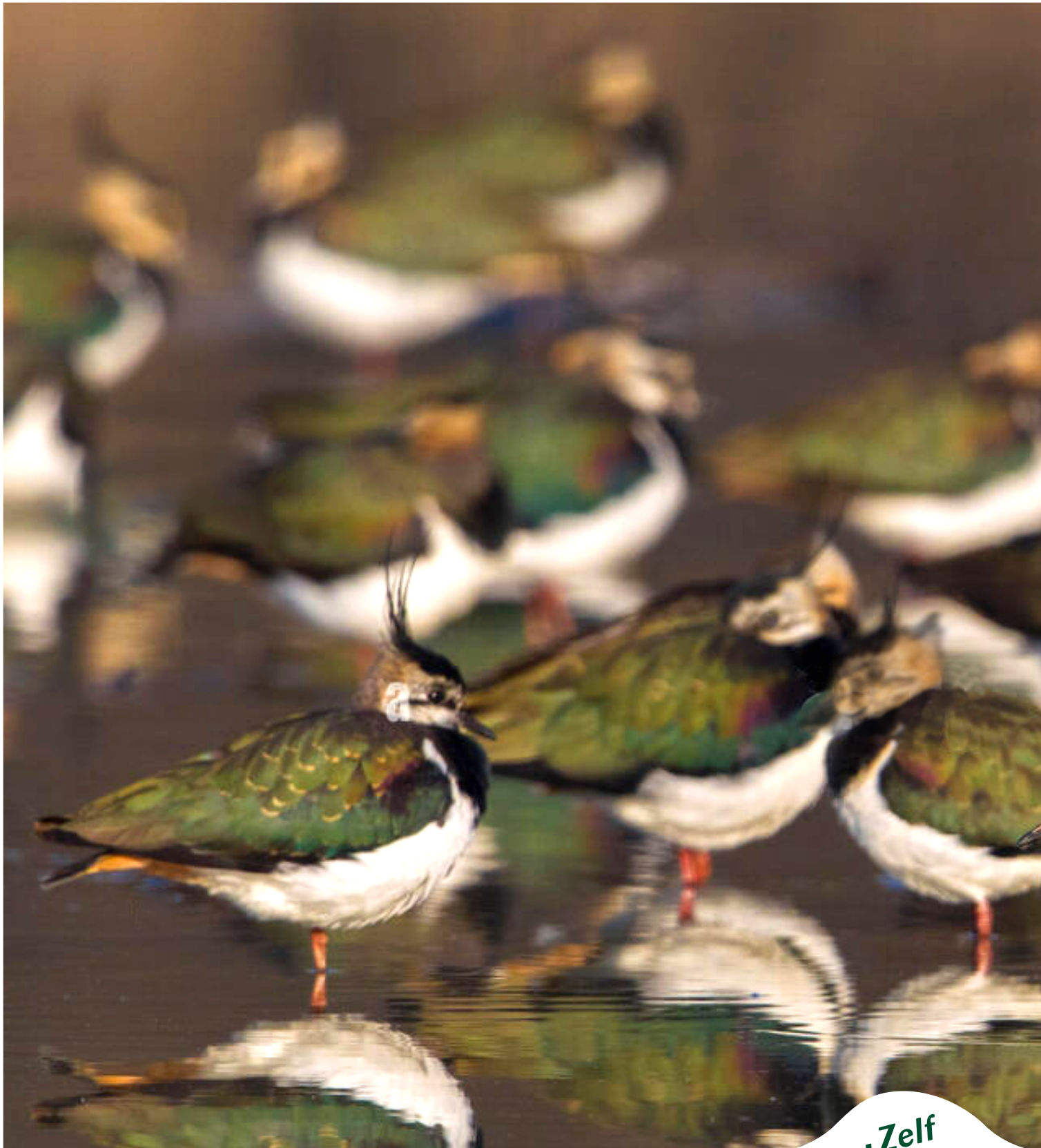
natuur en milieu
federatie **zuid-holland**

Faunabeheereenheid
Zuid-Holland

provincie
Zuid-Holland

Colofon

Opdrachtgever: Provincie Zuid-Holland

Redactie: Charlotte Floors (Provincie Zuid-Holland)
Marleen van der Lee (De Groene Motor)
Arnout de Redelijkheid (De Groene Motor)
Ellen Zwetsloot (De Groene Motor)

Fotografie: De Groene Motor

**Vormgeving
en opmaak:** Human Digital